

Guia d'aprenentatge
Pobresa i exclusió social: estratègies d'intervenció
(3 ECTS)

Any acadèmic 2011-2012

Semestre: 1r Curs: 3r

Grau en Treball Social

Mòdul G: Espais professionals

Matèria: Treball social en processos d'inclusió social

Grau en Educació Social

Mòdul H: Espais professionals

Matèria: Educació social en processos d'inclusió social

Professor: Tomàs Gamarra de la Villa

1.- Presentació de l'assignatura

“Som la primera generació capaç d'acabar la pobresa”, “un altre món és possible”. Aquestes són algunes de les consignes més corejades pels moviments de resistència global de l'última dècada. Eslògans o utopies?

Com a treballadors socials i educadors socials no podem dir que el que veiem no ens agrada, que és ben cert, però si podem analitzar les causes, prestar atenció, deixant-se afectar, interessar-nos pels altres, carregar amb la realitat per poder encarregar-nos d'això. Una cosa tan simple com creure que UN ALTRE MÓN és possible. Com a professionals socials aquesta és la nostra aposta, creure que en aquest món hi ha lloc per altres móns, però el que no pot haver és un món d'exclusos.

Per això l'assignatura l'hem dissenyada des d'un anàlisi de les estructures desiguals que estan tenint lloc en les societats de principis del segle XXI, que concerneixen a moltes persones i que afecten les seves trajectòries socials, les seves oportunitats socials i les seves perspectives de futur.

Les dificultats per assolir una inclusió satisfactòria en la nostra societat, dels diferents col·lectius marginals i exclusos estan suscitant una problemàtica d'integració social que no resulta imputable solament a les condicions personals, o simplement al destí individual dels ciutadans més vulnerables, en moments d'intensos canvis econòmics i socials.

És important, per això, orientar la nostra reflexió cap a la quotidianitat del que passa al nostre voltant. La capacitat crítica que tenim com actors socials ens ajudarà a comprendre l'assignatura com a eix troncal en la nostra tasca diària.

2.- Competències a desenvolupar

Les competències de l'assignatura estan relacionades amb el fet d'adquirir una visió àmplia i aprofundida dels mecanismes estructurals de l'exclusió social i la reflexió posteriori sobre models d'intervenció social que com treballadors socials hauríem implantar en la nostra tasca de cada dia.

Les competències que desenvoluparan són les següents:

- Analitzar i comprendre els diferents canvis de la pobresa
- Comprendre les causes de l'exclusió social
- Conèixer els diferents plans d'inclusió social de l'Unió Europea
- Reflexionar sobre algú model d'intervenció social amb grups en risc.
- Estar atents als últims moviments d'indignants, i col·lectius amb greu deteriorament progressiu.

3.- Continguts

Mòdul 1: L' exclusió social, el nou rostre de la pobresa.

1.1. Introducció i revisió de conceptes.

- Vocabulari bàsic: pobresa. desigualtat i exclusió social
- El curs històric de la desigualtat i l'estratificació social
- L'exclusió com amenaça a la ciutadania i la participació i la cohesió social.

1.2. Els sistemes de desigualtat social en les societats tecnològiques avançades.

- Claus per analitzar la realitat.
- ¿Cap un nou sistema de desigualtat social?
- Resumen de la unitat.

Mòdul 2: Sistemes de desigualtats socials.

2.1. El consum com a font d' identitat

- Pèrdua dels drets fonamentals: l'habitatge, món laboral, ciutadania, veïnatge
- L'inmobilisme
- Col·lectius en avançat procés d'exclusió: dones, tercera edat, sense llar, inmigrants...
- Presència dels exclosos socials.

Mòdul 3: Estratègies per a l'actuació. Models d' intervenció.

3.1. Models d'intervenció que exclouen: directiu, laissez-faire, democràtic.

3.2. Models d'intervenció inclusius.

Mòdul 4: Inclusió social un dret constitucional.

4.1. Polítiques contra l'exclusió social.

- Cap una cultura de la solidaritat
- Algunes propostes per avançar: renda bàsica
- Conclusions

Mòdul 5: La implicació dels protagonistes

5.1. La participació de les persones ateses.

5.2. Empoderament.

5.3. L'acció social transformadora.

5.4. Límits en la intervenció.

5.5. Qüestionar la mirada.

5.6. Qui transforma qui.

El **mòdul 1** reflexiona sobre els diferents conceptes de la marginació i com les diferents formes de desigualtat al llarg de la història han sobreviscut.

El **mòdul 2** Farem un anàlisi de la realitat buscant fer una reflexió aprofundida sobre els col·lectius que pateixen l'exclusió social.

El **mòdul 3** es centra en els diferents models d'intervenció social.

El **mòdul 4** es centra en el coneixement bàsic de les diferents polítiques en front de la inclusió social.

El **mòdul 5** incorpora la mirada de l'altre com a ciutadà i protagonista del seu procés cap a la inclusió.

4.- Resultats de l'aprenentatge

- Conceptuar correctament les diferents definicions de pobresa, marginació, desigualtat, exclusió social.
- Conèixer les característiques de l'exclusió social i la perplexitat de la mateixa.

- Reflexionar sobre el paper del professional enfront de les diferents polítiques versus l'exclusió social.
- Conèixer diferents models d'intervenció amb grups d'exclusió social.

5.- Metodologia

5.1.- Activitats del professor

- Presentació de les diferents unitats de l'assignatura.
- Orientació de la lectura diària dels diferents articles relacionats amb la pobresa i l'exclusió social.
- Conducció de les reflexions i anàlisis dels autors que durant el semestre els estudiants hauran de llegir.
- Avaluació dels diferents exercicis que l'estudiant presenti al professor.

5.2.- Activitats dels estudiants:

- Anàlisi d'articles sobre pobresa i exclusió, individualment i en grup, proposats pel professor.
- Participació en els debats oberts a la classe / aula virtual.
- Lectura de tres lectures, com mínim, relacionades amb l'assignatura.
- Complementar el treball presencial amb la presentació de un treball grupal.

6.- Bibliografia i recursos

Arriba González de Durana, A. (2009). *Políticas y bienes sociales*. Procesos de vulnerabilidad. Madrid: Caritas española.

Bauman, Z. (2005) *Vidas desperdiciadas/La modernidad y sus parias*. Barcelona: Paidós.

Bauman, Z. (2005). *Confianza y temor en la ciudad/ vivir con extranjeros*. Barcelona: Arcadia.

García Roca, J. (1998). *Exclusión Social y contracultura de la solidaridad*. Madrid: HOAC.

Navarro, V. (2002). *Bienestar insuficiente ,democracia incompleta*. Barcelona: Anagrama.

Rubio, M.J. i Monteros, S. (Coord.) (2002). *La exclusión Social. Teoría y práctica de la intervención*. Madrid: Editorial CCS.

Tezanos, F.J. (1999). *Tendencias en desigualdad y exclusión social*. Madrid: Sistema.

Tezanos, F.J. (2001). *La sociedad dividida*. Madrid: Biblioteca Nueva.

Vidal Fernández, F. (2009). *Pan y rosas*. Fundamentos de exclusión social y empoderamiento. Madrid: Caritas Española.

Viveret, P. (2004). *Reconsiderar la riqueza y el empleo*. Barcelona: Icaria.

Zubero, I. (2000). *El derecho a vivir con dignidad: del pleno empleo al pleno empleo*. Madrid: HOAC. Madrid.

Revistes:

Documentación social (2006):Ciudadanía.núm.139.

Documentacion Social (2005): Los objetivos de desarrollo del milenio.núm. 136.

Documentación social (2004): Intervenciones ante la exclusión social. Caritas Espanyola, núm.135.

Documentación Social (2003): Los procesos de inclusión y exclusión social de las personas con discapacidad. Cáritas Española, núm. 130.

Documentación Social (1997). Políticas contra la exclusión social. Cáritas Española, núm. 106.

Cuadernos CJ:

Fer-se càrrec, i carregar i encarregar-se de la realitat (2011) núm. 172

Una mirada a la pobresa (2010) núm. 167

Immigrants:Invasors o Ciutadans (2008) núm. 152

Consumeixo=Existeixo (2004) núm. 123

7.- Sistema d'avaluació

7.1. Activitats o instruments d'avaluació

L'assignatura **requereix un important exercici de lectura per part teva**, així com estar present en diferents llocs que es facin debats, i sessions sobre l'exclusió social. És important, en aquest sentit aprofundir sobre els continguts de la assignatura i reflexions que puguis fer des de la teva realitat quotidiana.

L'exposició del temari per part del professor es combinarà amb el treball actiu dels estudiants, per afavorir la reflexió i l'aprenentatge significatiu de forma gradual. Les activitats realitzades tenen un pes del 25% sobre la nota final de l'assignatura.

Per poder optar a aquest tipus d'avaluació, hauràs d'escollir tres activitats, entre les següents, i elaborar-les:

- ✓ Participació en debats, a partir de les lectures recomanades.
- ✓ Realització de les activitats d'avaluació continuada.
- ✓ Presència en els diferents debats, fòrums sobre l'exclusió social.
- ✓ Treball amb grup i intervenció sobre col·lectius en risc d'exclusió social.
- ✓ Síntesi de la assignatura.

El treball actiu dels estudiants serveix per afavorir la reflexió i l'aprenentatge significatiu de forma gradual.

- **Tres exercicis de reflexió**, sobre articles de premsa, o estudis vinculats sobre la pobresa, i les perspectives davant la crisi actual. Es realitzaran al aula en grups de 4 persones, i a través de l'aula virtual per als estudiants d'itinerari adaptat.
Les dates de lliurament són: 1r exercici 3 d'octubre, 2n exercici 7 de novembre, i 3r. exercici 12 de desembre.
- **Exposició de temes:** 10 d'octubre, 17 d'octubre, 07 de novembre, 21 de novembre, 19 de desembre (a distribuir entre el grup classe).
- **Examen.** Consistirà en un comentari de text i en la resolució o possibles mirades de situacions concretes que ens trobem els TS i ES, a la pràctica quotidiana. Es realitzarà al final del quadrimestre.

7.2.- Criteris d'avaluació

Les activitats d'avaluació continuada constitueixen el 60% de la nota final i l'examen el 40% restant.

Els criteris d'avaluació són els següents:

Exercicis grupals a classe	25%	Nivell de comprensió i reflexió.
Exposicions	35%	Nivell de comprensió, originalitat en l'exposició i contingut i nivell de raonament.
Examen	40%	Claredat de conceptes, interrelació dels diferents conceptes apareguts a l'assignatura. Anotacions per una bona pràctica.